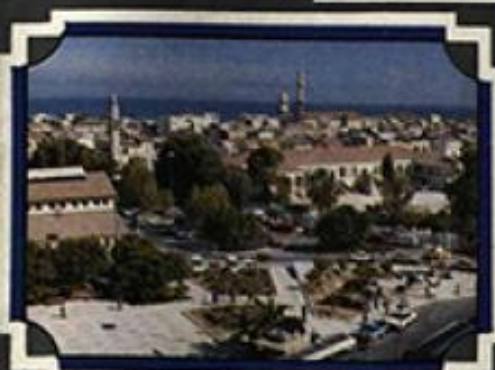
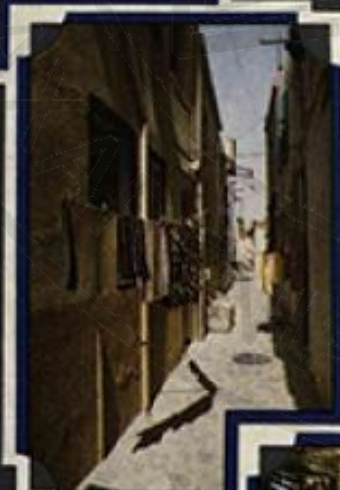
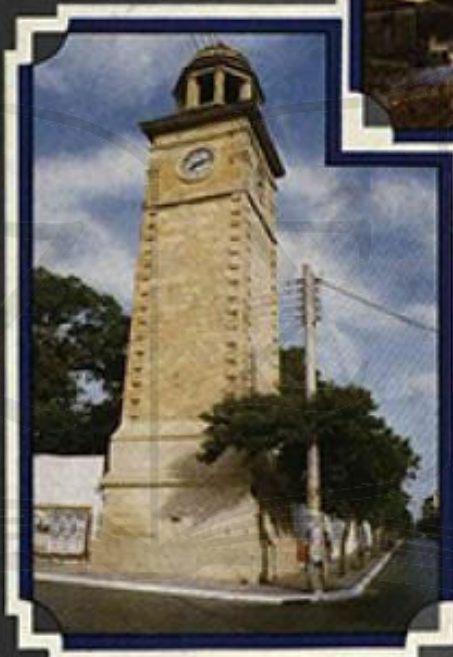

ΧΑΝΙΑ

1989

ΕΤΗΣΙΑ
ΕΚΔΟΣΗ
ΔΗΜΟΥ
ΧΑΝΙΩΝ

Η ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΝΙΩΝ

ΖΑΧΑΡΕΝΙΑΣ ΜΕΝ. ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ
ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Στις 4 Δεκεμβρίου 1988, η Δημοτική Αγορά Χανίων συμπλήρωσε τα 75 χρόνια της. Το κτίσμα αυτό, είναι για όλους το "σήμα κατετεθέν" της πόλης μας, μια αγαπημένη "κυρία" που εδώ και 75 χρόνια στέκει περήφανη και αγέρωχη στην καρδιά της πόλης, στην καρδιά μας. Όλα αυτά τα χρόνια από το 1913 ως σήμερα η Αγορά μας αποτέλεσε - και θα αποτελεί πιστεύω - όχι μόνο κέντρο μεγάλης επιχειρηματικής δραστηριότητας, θέαμα πρωτόγνωρο για κάθε ξένο επισκέπτη των Χανίων, αλλά και τόπο συνάντησης φίλων και γνωστών, πραγματική απεικόνιση της αγοράς της Αρχαίας Ελλάδας.

Πριν αναφερθούμε στο ιστορικό της ανέγερσης και λειτουργίας της Αγοράς μας, ας πούμε αρκετά χρόνια πίσω, κι ας δούμε πως ήταν περίπου τα Χανιά μας, στις αρχές του αιώνα, την εποχή της Κρητικής Πολιτείας, της περιόδου δηλαδή που η Κρήτη ήταν αυτόνομο Κράτος.

Η πόλη των Χανίων, πρωτεύουσα του Νησιού, πνευματικό, διοικητικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο, έχει περίπου 21.000 κατοίκους. Περιορισμένη ακόμη μέσα στα όρια της παλιάς εποχής, με τα χεντέκια, τις τάφρους δηλαδή γύρω της, η πολιτεία ασφυκτά και σιγά σιγά αρχίζει να αναπτύσσεται και έξω από τα τείχη που οριοθετούν τη σφιχτοδεμένη ύπαρξη της παλιάς πόλης. Ωραιότατα νεοκλασσικά κτίρια αρχίζουν να ορθώνονται, σωστά καλλιτεχνήματα, φτιαγμένα από ειδικευμένους μηχανικούς και εργολάβους.

Τα τείχη υπάρχουν ακόμη καθώς και οι πύλες απ' όπου μπαίνουν και βγαίνουν οι πολίτες και οι χωρικοί στα Χανιά : Το Καλέ - Καπισί (στη σημερινή διασταύρωση της οδού Χατζη - Μιχάλη Γιάνναρη και Μουσούρων), η πύλη του Κούν - Καπισί (πύλη της άμμου), η πύλη του Τοπχανά, στο τέλος της σημερινής οδού Θεοτοκοπούλου, που εξυπηρετεί κυρίως τη στρατιωτική υπηρεσία, αλλά και τους Εβραίους, που μένουν στη συνοικία της Οβριακής, και όταν έχουν κηδεία κατευθύνονται στο Εβραϊκό νεκροταφείο, προς τα νοτιοδυτικά του σημερινού εργοστασίου της ΑΒΕΛ.

Ο χάνδακας (τα "χεντέκια" όπως λέγονται) γύρω από το φρούριο, προσφέρεται και χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια λαχανικών και οπωρώνων για τις ανάγκες της πόλης.

Ο Τοπχανάς είναι η χριστιανική συνοικία, στη δυτική άκρη της πόλης, δίπλα στο φρούριο του

Φιρκά, με ωραία σπίτια μέσα σε στενά δρομάκια και τη θάλασσα δίπλα του. Τα διάφορα κέντρα της προκυμαίας προσφέρονται για τις κοσμικές συναντήσεις των Χανιωτών που απολαμβάνουν τα νόστιμα εδέσματα και την μπύρα "Κλωναριδη", με την μπάντα να παίζει τις γιορτινές μέρες.

Το Σαντριβάνι - αν και μικρή - είναι η κοσμικότερη πλατεία, πλακόστρωτη, με καφεενεία, ξενοδοχεία και λέσχες, καταστήματα πολυτελείας νεωτερισμών και το Δημαρχείο, κέντρο συζητήσεων και συναντήσεων των Χανιωτών. Το Σαντριβάνι είναι κλειστό από την βορεινή πλευρά (με κτίρια που κήκαν αργότερα) και έχει δύο περάσματα: ένα στενό για τους πεζούς, στο βορειοδυτικό μέρος, κάτω από μία στοά που σχηματίζουν τα κτίρια και ένα πλατύτερο στη βορειοανατολική πλευρά για τις άμαξες, τα κάρα και τα βιζαβί. Και στο Καστέλι, την συνοικία πάνω από το Σαντριβάνι, υπάρχουν πύλες στα ανατολικά και δυτικά και μία τρίτη στενή πύλη στα νότια, με σκαλοπάτια, που έμεινε με το όνομα " Τα σκαλάκια".

Λίγο πιο δίπλα από το Σαντριβάνι είναι - όπως είπαμε - η Οβριακή, η συνοικία της Ισραηλιτικής παροικίας, με δύο συναγωγές - μεγάλη και μικρή - όπου δεσπόζει η ολύμπια φυσιογνωμία του Αρχιεπισκόπου Ευλαγών.

Στο λιμάνι βρίσκονται οι αποθήκες, τα εμπορικά και ναυτιλιακά γραφεία, το τελωνείο και πολλά καταστήματα καθώς και τα ιχθυοπωλεία. Τα πλοία, που έρχονται από την Ελλάδα, το εξωτερικό ή και την Κρήτη (γιατί υπάρχει και θαλάσσια συγκοινωνία με τα διάφορα λιμάνια του νησιού), σταματούν αρόδω, έξω από το λιμάνι των Χανίων και οι επιβάτες, οι αποσκευές και τα προϊόντα μεταφέρονται με βάρκες στην Ξηρά, και το αντίθετο. Λίγο πιο πέρα από το "Μέγα Ξενοδοχείο της Αγγλίας" είναι το "Γυαλί - Τζαμιά", το τέμενος του Κιουτσούκ Χασάν, με ιδιόμορφο σχήμα, τον μινιάρ του, τους μικρούς και τον μεγάλο τρούλλο.

Η Σπλάντζια είναι η Τούρκικη συνοικία. Ένα κομψό αραβικό περίπτερο βρίσκεται στο δυτικό μέρος της πλατείας, στην οποία δεσπόζει ο ψηλός μινιάρ του Χουνγκιάρ Τζαμισί. Η λιθόστρωτη πλατεία της Σπλάντζιας, που σιάζεται από τον αιωνόβιο πλάτανο, ήταν άλλοτε ο τόπος μαρτυρίου των Χριστιανών, ενώ τώρα είναι το κέντρο των μουσουλμανικών εορτών. Λίγο πιο πέρα, βρίσκεται

το 'Αγά - Τζαμπί', το τέμενος, του οποίου ο μιναρές σώζεται ακόμη και σήμερα στο εργοστάσιο Μαλινάκη.

Όπως είπαμε η πόλη αρχίζει να εξαπλώνεται και έξω από τα τείχη. Έτσι στα Δυτικά αναπτύσσεται σιγά σιγά η συνοικία της Νέας Χώρας, δίπλα ακριβώς στην παραλία, που, μαζί με το Βαρούσι, σχηματίζει την περιοχή Τοπ - Αλτί. Στα ανατολικά βρίσκεται η συνοικία του Κούν - Καπίσι, με χαμόσπιτα και καλύβες, όπου ζούν οι χαλκούτες Βεγγάζιοι και φτωχοί Τούρκοι.

Προς τα Ανατολικά ξεκινά η οδός Χαλέπας, ο κύριος δρόμος έξω από τα τείχη (η σημερινή οδός Ελ. Βενιζέλου), δρόμος περιποιημένος και δέντροφυτεμένος, που καταλήγει στο πλούσιο, αριστοκρατικό προάστιο και θέρετρο των εύπορων Χανιωτών. Η Χαλέπα, με κτίρια όμορφα και πολυτελή είναι ένα μικρό παράρτημα της Ευρώπης, καταπράσινη και με τη θάλασσα να απλώνεται στα πόδια της, με τα προξενεία των ξένων κρατών και την κατοικία του Υπάτου Αρμοστή. Στην σχολή του Σαν Ζοζέφ, οι καλόγριες μαθαίνουν στα πλουσιοκόριτσα Γαλλικά και καλή συμπεριφορά και λίγο πιο πέρα η εκκλησιά της Αγ. Μαδαληνής φαντάζει κομψότατη μέσα στους ανθισμένους

κήπους.

Ξαναγυρνώντας στην πόλη, ως περάσουμε από τη περιοχή των Δικαστηρίων. Το Μέγαρο αυτό, η σημερινή Νομαρχία και Δικαστήρια, σχεδόν μόνο του στην περιοχή, είναι το Διοικητικό κέντρο όλων των Υπηρεσιών: οι Διευθύνσεις της Κρητικής Πολιτείας (που ήταν όπως τα σημερινά Υπουργεία) τα Δικαστήρια, το Γενικό Λογιστήριο, το Κυβερνητικό Τυπογραφείο και όλες οι αρχές - πλην των στρατιωτικών - στεγάζονται στο Διοικητήριο. Λίγο πιο κάτω, ο Δημοτικός Κήπος είναι μια μικρή όαση και στο κέντρο του βρίσκεται το Βουλευτήριο, γιατί βέβαια η Κρήτη διαθέτει τη δική της Βουλή και βουλευτές. Έξω από την πόλη είναι και τα 'μεζαρίια', το τούρκικο νεκροταφείο, που απλώνεται από την σημερινή οδό Αποκορώνου ως τα Νέα Καταστήματα και το εικονοστάσι του Αγ. Κωνσταντίνου.

Η πόλη σφύζει από ζωή. Η Κρητική Πολιτεία είναι περίοδος άνθισης και ανασυγκρότησης μετά την πολύχρονη τουρκική κατοχή. Η Κρήτη, και τα Χανιά ειδικότερα, βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο, τόσο στον πολιτιστικό όσο και στον οικονομικό τομέα. Η Τράπεζα Κρήτης είναι ένα αξιόπιστο νομικό πρόσωπο και η Κρητική δραχμή έχει

Έργα θεμελίωσης της Αγοράς.

αδιαμφισβήτητη αξία, όσο και τα νομίσματα του εξωτερικού.

Προϊόντα που καλλιεργούνται στην Κρήτη ή έρχονται από το εξωτερικό προσφέρονται προς πώληση στα διάφορα καταστήματα που συναγωνίζονται ως προς την ποικιλία και πωτότητά τους. Ανάλογα με τα προϊόντα που προσφέρονται προς πώληση, τα εμπορικά σημεία της πόλης έχουν διάφορα ονόματα: Τα Παπλωματάδικα, τα Κασσιά, τα Μπισσαξιδικά (τα μαχαιράδικα δηλαδή), τα Σχοινοπλοκάδικα, τα Στβανόδικα, τα Πεταλόδικα και το Τσαρσί (η αγορά τροφίμων).

Χωρίς να λείπουν τα ιδιόκτητα καταστήματα, ο Δήμος Χανίων είναι - κατά κύριο λόγο - ο ιδιοκτήτης εμπορικών καταστημάτων που τα νοικιάζει στους επιχειρηματίες στο Κρού Βρυσάκι, στην οδό Ποτιπύ (σημερινή οδό Χάληδων) και στο δρόμο του Καλέ - Καπισί, όπου βρίσκονται παντοπωλεία και λαχανοπωλεία Ελλήνων και Τούρκων επιχειρηματιών.

Τα κρεοπωλεία - όπως αναφέρεται σε Χανιώτικη εφημερίδα του 1908 - είναι "διοικημένα, παρά τους στοιχειωδώς κανόνες της υγιεινής, εις τας διαφόρους συνοικίας της πόλεως, εκτιθεμένων των κρεάτων αηδώς, εν αυτοίς τοις πεζοδρομίοις των, εις την είσοδον της πόλεως, οδών".

Αλλά και τα οπωροπωλεία απλώνουν τα δροσερά προϊόντα στις άκρες των πεζοδρομίων, κυρίως μέσα σε μεγάλα καλάθια, εκτεθειμένα στη βέα των υποψηφίων αγοραστών, αλλά και στη σκόνη του δρόμου που πολλαπλασιάζεται από το πηγαίει - έλα των πελατών και των υποζυγίων.

Τα ιχθυοπωλεία όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως - βρίσκονται στο λιμάνι. Τα ψαράδικα φέρνουν τον σπορταριστό πλούτο της θάλασσας που εκτίθεται στις παράγκες του λιθοστρωτού μώλου κι οι οικογενειάρχες ψωνίζουν και παραδίδουν τα ψώνια σε έμπιστους αχθοφόρους που, αντί ενός ορισμένου αντίτιμου, τα μεταφέρουν και τα παραδίδουν στις νοικοκυρές.

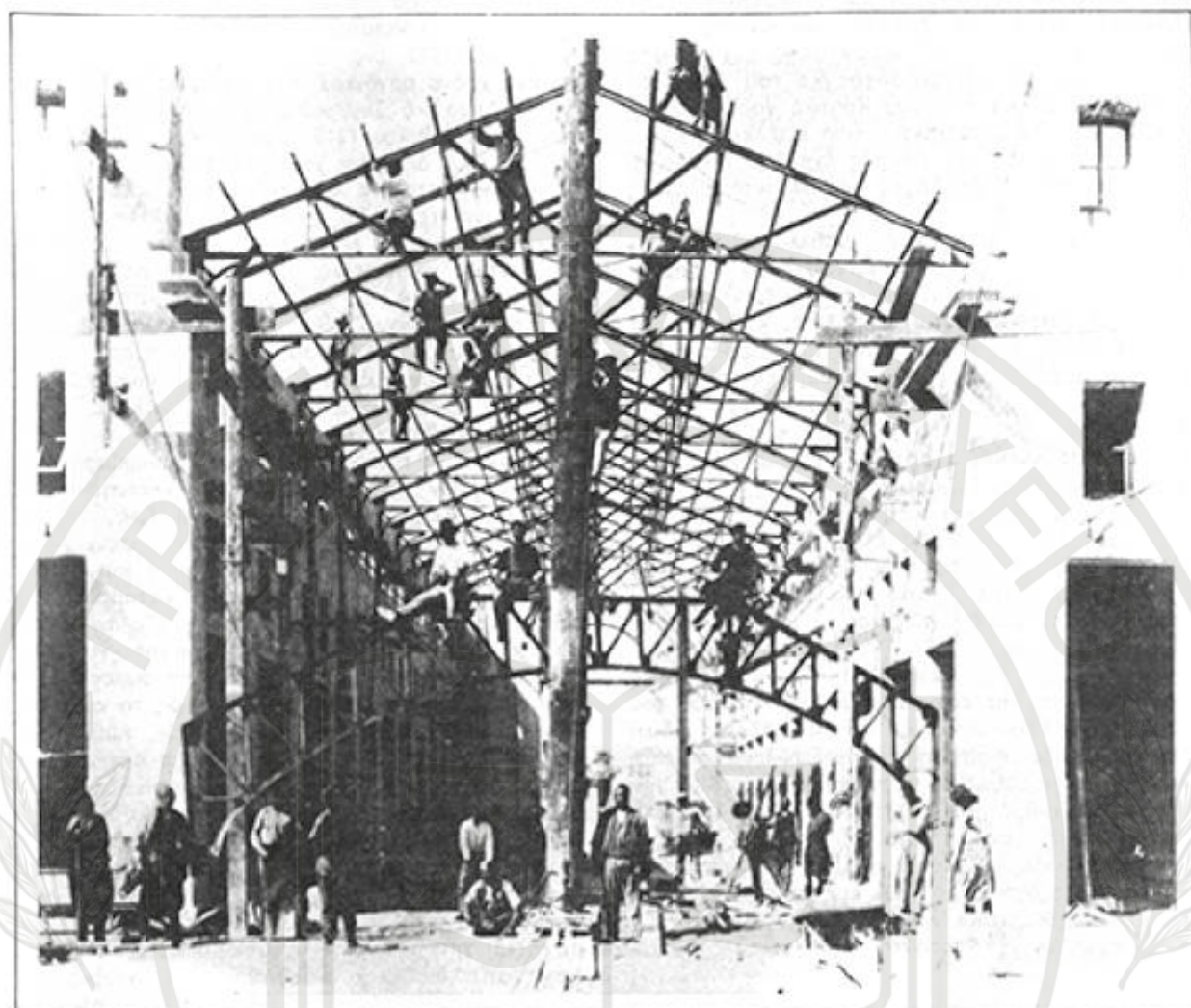
Τα καταστήματα τροφίμων λοιπόν, και εστιατόρια, γαλακτοπωλεία, καφενεία, και λοιποί κοινόχρηστοι χώροι, βρίσκονται σε μεγάλη αταξία. Αστυκτηνίατροι επιθεωρούν τους χώρους αυτούς και κάνουν εκθέσεις καθόλου εγκωμιαστικές για τα όσα βλέπουν. Και το αγοραστικό κοινό ταλαιπωρείται με το να τρέχει από περιοχή σε περιοχή για να ψωνίσει τα απαραίτητα για το οικογενειακό τραπέζι. Η ανάγκη εξάλειψης αυτής της ακαταστασίας στην πόλη, η προσπάθεια για υγιεινή και καλαισθησία αλλά και πρακτικότητα στις αγορές των προϊόντων, επιβάλλουν την ιδέα δημιουργίας ενός ενιαίου χώρου, όπου οι αγοραστές θα μπορούν να εξυπηρετηθούν άνετα και γρήγορα, αφού θα βρίσκουν συγκεντρωμένα τα κυριότερα καταστήματα τροφίμων.

Το 1908 Δήμαρχος Χανίων είναι ο Εμμανουήλ Σειραδάκης. Την Παρασκευή 13 Ιουνίου του χρόνου αυτού, στην συνεδρίαση της ολομέλειας του Δημοτικού Συμβουλίου Χανίων, ο Γεώργιος Φούμης, πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου, αναγγέλλει ότι το κύριο θέμα της συνεδρίασης είναι η ανέγερση Αγοράς, η εξυγιάνση της πόλης, ο εξωραϊσμός και

ηλεκτροφωτισμός της. Όπως φαίνεται από τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου, ο Φούμης ανέπτυξε το θέμα ως προς την αναγκαιότητα κατασκευής Δημοτικής Αγοράς, εκθέτοντας την κρατούσα κατάσταση και αιτιολογώντας την πρόταση, επικαλούμενος και σχετική έκθεση του μηχανικού του Δήμου. Ο Δήμαρχος Σειραδάκης αναπτύσσει και αυτός τις απόψεις του, επισημαίνοντας ότι στην Αγορά θα στεγασθούν τα κρεοπωλεία, τα ιχθυοπωλεία και τα λαχανοπωλεία του Καλέ - Καπισί και ότι δεν θα δημιουργηθεί κρίση ιδιοκτησίας λόγω της συγκέντρωσης των καταστημάτων σε ένα ενιαίο χώρο. Ο Σειραδάκης μάλιστα αναφέρει ότι έχει ήδη απευθυνθεί στην Τράπεζα Κρήτης για τις λεπτομέρειες σύναψης δανείου. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς, εκτός από το κτίσμα της Αγοράς, είναι απαραίτητο και ένα μεγάλο υπόστεγο, όπου οι παραγωγοί θα μπορούν να μεταφέρουν φορτία των προϊόντων τους: ξύλα, κάρβουνα, ασβέστη, άχυρα, κ.λπ. Έτσι θα σταματήσει και το θέμα του συνωπισμού παραγωγών και πωλητών στην ανατολική και δυτική είσοδο της πόλης, οι οποίοι αφ' ενός μεν κινδυνεύουν - μαζί με τους αγοραστές - κάθε τόσο από τις διερχόμενες άμαξες και τα υποζύγια, αλλά και πληρώνουν το "ονταλίκι" δηλαδή ποσοστό 10% στον έμπορο που πουλάει χονδρικά τα προϊόντα. Ο Δημοτικός Σύμβουλος Κλέαρχος Μαρκαντωννάκης, μάλιστα, επισημαίνει εκτός των άλλων ότι μπορεί να επιβληθεί στους παραγωγούς να πληρώνουν 5 με 10 λεπτά για κάθε φορτίο (αφού δεν θα πληρώνουν πια ονταλίκι) και έτσι ο Δήμος θα έχει ένα σημαντικό έσοδο.

Καταρτίζεται επιτροπή από τον Δήμαρχο Σειραδάκη και τους Μαρκαντωννάκη, Φούμη και Γαρμπάκη για την σύναψη δανείου με την Τράπεζα Κρήτης. Καταρτίζεται επίσης - για την μελέτη του προϋπολογισμού και των σχεδίων του μηχανικού του Δήμου - άλλη μία επιτροπή, που την αποτελούν ο διευθυντής Δημοσίων Έργων Λουδοβίκος Φιγγάρι, ο Επιθεωρητής Μιχάλης Σαββάκης, ο μηχανικός του Δήμου Κωνσταντίνος Δρανδάκης και οι δημοτικοί Σύμβουλοι Ιατρουδάκης, Αλή Εκβέρ, Μαρκαντωννάκης, Μπαρουξάκης και Στουλάκης.

Παράλληλα προγραμματίζονται κι άλλα έργα εξωραϊσμού και βελτίωσης των Χανίων (ηλεκτροφωτισμός με λαμπτήρες LUX, οδόστρωση, καταρτισμός ρυμοτομικού σχεδίου, εξυγιάνση και εξωραϊσμός της πόλης). Το Δημοτικό Συμβούλιο που ψηφίζει τα μεγαλόπνοα αυτά έργα, με 21 ψήφους υπέρ και 2 κατά (σε σύνολο 23 ψηφισάντων) είναι: ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Γ. Φούμης, ο Γραμματέας Δ. Σ. Ξανθουδάκης και τα Μέλη: Μουσταφά Αληγιωτάκης, Σταύρος Ανδρεαδάκης, Ελφί Γαρμπάκης, Μουσταφά Γεραλάκης, Αλή Εκβέρ, Μιχ. Ιατρουδάκης, Γεώργ. Καλαϊσάκης, Βαλέριος Καλούτσος, Μάρκος Κουτρομπάς, Μάξ Κρούγερ, Κλέαρχος Μαρκαντωννάκης, Γεώργ. Μοάτσος, Αχμέτ Μπαρουξάκης, Αρίφ Μπισσαξάκης, Εμμ. Παπαγιαννάκης, Ευστ. Παπαδάκης, Μιχ. Παπαδάκης, Πολ. Παπαδερός, Ιωσήφ Στουλάκης, Αλή Τσκαλάκης και Χουσεΐν Χεντεξάκης.

Η κατασκευή της στέγης

Στην ολομέλεια του Δημοτικού Συμβουλίου, στις 8 Αυγούστου 1908, ο Κλέαρχος Μαρκαντωνάκης αναφέρει ότι η επιτροπή που ήταν επιφορτισμένη με το θέμα της Αγοράς, έχει καταρτίσει το οριστικό σχέδιο εκτέλεσης του έργου που είναι η κατασκευή Αγοράς με σταυροειδή κάτοψη και 78 αναξάρτητα καταστήματα, η κατασκευή υποστέγων, η κατάρτιση του φρουρίου και η επαχμάτωση της τάφρου, η αποζημίωση των ιδιοκτητών των απαλλοτριωμένων εκτάσεων και η κατασκευή νέου οχετού μετά την κατάρτιση του ανοιχτού υπονόμου της τάφρου. Η δαπάνη προϋπολογιζόταν σε 320.300 δρχ.

Το Φεβρουάριο του 1909 ο μηχανικός του Δήμου Κωνσταντίνος Δρανδάκης τελειοποιεί τα σχέδια της Αγοράς, και συμπληρώνεται έτσι ο σχετικός φάκελλος που έχει αρχίσει να καταρτίζει παλαιότερα ο Μιχάλης Σαββάκης, πριν παραιτηθεί από μηχανικός του Δήμου και διορίζεται στην Διεύθυνση Δημοσίων Έργων της Κρητικής Πολιτείας.

Η ανέγερση όμως του κτίσματος καθυστερεί. Στις 7 Δεκεμβρίου του 1910 η Τράπεζα Κρήτης ανακοινώνει ότι εγκρίνει την παροχή δανείου 300.000 δρχ. με υποθήκη την ίδια την Αγορά, τα

μελλοντικά ενοίκια των καταστημάτων της και διάφορες άλλες υποθήκες.

Στις 23 του ίδιου του μήνα γίνεται δημοπρασία και το έργο κατακυρώνεται στον εργολάβο Αντώνη Μαθιουδάκη που αναλαμβάνει να το εκτελέσει με συνολικό κόστος 290.000 δρχ.

Στις δημοτικές εκλογές του 1911 είναι υποψήφιος και ο - μέχρι τότε πρόεδρος - Εμμ. Μουντάκης. Στο προεκλογικό του πρόγραμμα περιλαμβάνει, εκτός των άλλων, και την κατασκευή υδραγωγείου της Δημοτ. Αγοράς, στο οποίο θα μεταφέρεται το νερό της πηγάδας του Κήπου με ατμομηχανή που θα την κινεί δυναμοηλεκτρικό μηχάνημα και θα παράγεται ηλεκτρικό ρεύμα για τον φωτισμό της Αγοράς και του Δημοτικού Κήπου. Στο πρόγραμμα του Μουντάκη περιλαμβάνεται επίσης η αποπεράτωση του ρήγματος της Σπλάντζιας και η διάνοιξη των δύο παρακαμένων δρόμων που δημιουργούνται με το σχέδιο πόλεως και επιβάλλεται λόγω της κατασκευής της Δημοτικής Αγοράς.

Ο Μουντάκης κερδίζει τις εκλογές και αναδεικνύεται Δήμαρχος Χανίων.

Στις 7 Αυγούστου 1911 ορίζεται και στις 10 το πρωί της Κυριακής 14 Αυγούστου 1911,

πραγματοποιείται ανεπίσημα η θεμελίωση της Αγοράς. Μετά την τέλεση του αγιασμού, ο Δήμαρχος Εμμανουήλ Μουντάκης ρίχνει στα θεμέλια ένα χρυσό εικοσόφραγκο του Γεωργίου του Α' και μερικά ασημένια Κρητικά νομίσματα και αναπτύσσει την σημασία του, υπό εκτέλεση, έργου. Ο θεμέλιος λίθος της Αγοράς έχει την επιγραφή: "Εν έτει 1911 επί Δημάρχου Εμμ. Μουντάκη, ετέθη ο θεμέλιος ούτος".

Και αρχίζουν οι εργασίες. Απαλλοτριώνονται οι χώροι απέναντι από το εργοστάσιο σιδηρών κατασκευών Μελαμπιανάκη (τη σημερινή Εθνική Τράπεζα), καταδαφίζονται παραπήλεια κτίρια για να γίνει διάνοιξη και διαπλάτυνση των εισόδων της Αγοράς, ισοπεδώνονται με δυναμίτες τα τείχη, προχωρεί η επιχωμάτωση. Χαλούν βέβαια και οι λαχανόκηποι μέσα στα χεντέκια και ο Δήμος, ύστερα από γνώμη αγροτικού πραγματογνώμονα, αποζημιώνει τους καλλιεργητές.

Αλλά υπάρχει και κάποιο ατυχές γεγονός: Τραυματίζεται - ευτυχώς ελαφρά - από έκρηξη δυναμίτη και ο Επίσκοπος Αγαθάγγελος που έτυχε να περνά κοντά από το φρούριο που ισοπεδωνόταν και αναγκάζεται να μείνει κλινήρης για μερικές μέρες.

Αγοράζεται μια πετρελαιομηχανή άντλησης νερού και τοποθετείται στο μεγάλο πηγάδι του Δημοτικού Κήπιου όπου και κατασκευάζεται ειδική δεξαμενή. Με ιδιαίτερη σωλήνωση διοχετεύεται νερό από την δεξαμενή αυτή ως το εργοτάξιο της Αγοράς. Πρόβλημα υπάρχει ως προς την εκχωμάτωση και μεταφορά των όγκων των χωμάτων. Αλλά βρίσκεται η λύση: Ο Δημοτικός Κήπος χρειάζεται ρυμοτομία και καλλωπισμό. Επί πλέον απέχει πολύ λίγο από την Αγορά. Τα χώματα λοιπόν μεταφέρονται - με μικρή δαπάνη - εκεί.

Όπως σε κάθε οικοδομή, ανακύπτουν προβλήματα: προβλήματα για το αν θα στρωθούν οι διάδρομοι της Αγοράς με ασφάλτο, τσιμέντο, θηραϊκή γη ή μάρμαρο, προβλήματα μεταξύ Δήμου και εργολάβου για μικροκακοτεχνίες. Προβλήματα με την στέγη που έγινε κατά 37 τόνους βαρύτερη και στοίχισε 17.390 δρχ. περισσότερο απ' ό,τι προβλεπόταν, αλλά και πρόβλημα στήριξης όλου αυτού του βάρους, ούτως ώστε να χρειασθεί να ανοιχτούν βαθεία πηγάδια και να τοποθετηθούν στέρες κολώνες.

Γίνονται κι άλλες υπερβάσεις του προϋπολογισμού και γίνονται συμπληρωματικές δημοπρασίες για την εκτέλεση των έργων της αποπεράτωσης του κτίσματος, στις οποίες αναδεικνύεται ανάδοχος πάλι ο εργολάβος Αντώνης Μαθιουδάκης. Έτσι, ο Δήμος ζητά συμπληρωματικό δάνειο 200.000 δρχ. από την Τράπεζα Κρήτης, η οποία όμως χορηγεί μόνο 85.000 δρχ.

Το δεύτερο εξάμηνο του 1913, είναι το διάστημα αποπεράτωσης της Αγοράς. Τοποθετούνται οκτώ λαμπτήρες λούξ (από 4, μέσα και έξω), γίνονται οι χρωματισμοί και στις 26 Σεπτεμβρίου του 1913 αποφασίζεται να τεθεί στην πρόσοψη της κεντρικής εισόδου, η επιγραφή με το όνομα του Δημάρχου και την ανάλογη χρονολογία.

Η Νέα Αγορά - όπως ονομάστηκε - αρχίζει να λειτουργεί, ανεπίσημα ακόμη, από την 1η Νοεμβρίου 1913, ενώ το όλο έργο παραλαμβάνεται ένα χρόνο αργότερα, τον Νοέμβριο του 1914.

Το Δημοτικό Συμβούλιο στην ολομέλειά του, στις 25 Νοεμβρίου 1913, ψηφίζει κατά πλειοψηφία και επιβάλλει διατήρηση του κρέατος.

Αποφασίζεται να κατασκευαστούν κλουβιά και μαρμάρινα τραπέζια στα ιχθυοπωλεία και τα κρεοπωλεία, για να λείψει το "κουτσούρι", το οποίο είναι τόσο ανθυγιεινό, "πλήρες μικροβίων και ακαθαρσιών, εφ' ου κόπτονται τα κρέατα" (το "κουτσούρι" υπάρχει βέβαια, ακόμη, στα σημερινά κρεοπωλεία). Αποφασίζεται επίσης να κατασκευαστούν γυάλινες πόρτες και κιγκλιδώματα σε όποια μαγαζιά είναι απαραίτητα, ανάλογα με το είδος του καταστήματος.

Γίνονται οι πλειοδοσίες για την ενοικίαση των καταστημάτων της Αγοράς. Η τιμή εκκίνησης για τα κρεοπωλεία είναι 450 δρχ. ετησίως, για τα λαχανοπωλεία 550 δρχ. και για το καφεενείο και ξενοδοχείο φαγητού - γιατί υπάρχουν και τέτοια μέσα στην Αγορά - 1000 δρχ. Η καταβολή του τιμήματος γινόταν στην αρχή της κάθε τριμηνίας κατ' ευθείαν στην Τράπεζα Κρήτης για την εξόφληση των δανείων. Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι η έρευνα έχει φέρει στο φως τα ονόματα των πρώτων ενοικιαστών της Αγοράς, καθώς και τα ονόματα των εγγυητών τους και το ακριβές ποσό ενοίκιου του κάθε καταστήματος.

Καταρτίζεται ο Κανονισμός της Αγοράς και ψηφίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με τον κανονισμό η Αγορά θα είναι ανοικτή από "βαθέος όρθρου" μέχρι τις 10 το βράδυ, με δυνατότητα μικρών παραλλαγών στο ωράριο. Στα μαγαζιά της μεγάλης στοάς στεγάζονται τα λαχανοπωλεία και οπωροπωλεία, χωρίς να αποκλείονται τα παντοπωλεία και γαλακτοπωλεία. Στα καταστήματα της εγκάρσιας στοάς μερικά μαγαζιά είναι ιχθυοπωλεία και τα υπόλοιπα είναι τα κρεοπωλεία, από τα οποία ορισμένα, μόνο, πουλούν χοιρινό κρέας, και είναι συγκεντρωμένα στο άκρο της δυτικής πλευράς. Ας μην ξεχνούμε πως στα Χανιά αυτή την εποχή, κατοικούν και Μωαμεθανοί, στους οποίους απαγορεύεται από την θρησκεία τους το χοιρινό κρέας.

Και επί τη ευκαιρία, ας αναφέρουμε μια χαρακτηριστική περίπτωση για το θέμα: Ενοικιαστής επιχειρηματίας ζητά την αμοιβαία αλλαγή του καταστήματός του με κάποιο άλλο γιατί το καφεενείο που διατηρεί μέσα στην Αγορά είναι δίπλα στα κρεοπωλεία των χοιρινών και οι Μωαμεθανοί πελάτες του αρνούνται να έλθουν στο καφεενείο του. Ας σημειώσουμε ότι η αμοιβαία αλλαγή καταστημάτων εγκρίθηκε, δεν ξέρουμε όμως αν, μετά από αυτό, αυξήθηκε η πελατεία του καφετζή.

Καθώς φαίνεται υπάρχουν και προβλήματα επαγγελματικής αντιζηλίας μεταξύ επιχειρηματιών. Συγκεκριμένα, σε Χανιώτικη εφημερίδα της εποχής, αναγράφεται η είδηση συμπλοκής ενός καφεπώλη της Αγοράς, που - με την συνδρομή κάποιου άλλου - έφερε μια καρέκλα στο κεφάλι ενός καφεπώλη μη επιτηδευσια της Αγοράς, "δια το

ότι ο τελευταίος μετέφεραν εις την Αγοράν και επώλει καφέν, εις ζημίαν του πρώτου, όστις ενόμιζεν ότι είχε δικαιώματα να πωλεί εις την Αγοράν μόνοις, όσους καφέδες εχρειάζοντο."

Το υπ' αριθμ. 1 κατάστημα της Αγοράς, στην είσοδο δεξιά, νοικιασμένο από την Διοίκηση, είναι ο σταθμός της Χωροφυλακής. Εκτός της Αστυνομίας, για την επίβλεψη της καλής λειτουργίας και την διασφάλιση της Αγοράς τη νύκτα, υπάρχουν οι διορισμένοι από τον Δήμο Αρχικλητήρας και κλητήρες, καθώς και ασκούντες καθήκοντα αγορανόμων, διορισμένοι και αυτοί από τον Δήμο Χανίων. Ο πρώτος αγορανόμος της Αγοράς είναι ο Ευστάθιος Ιωάννου Παπαδόκης, με μισθό 120 δραχ. το μήνα. Ο Δήμαρχος ασκεί την ανώτερη αστυνομική εξουσία και έχει το δικαίωμα να επιβάλλει πρόστιμο στους παραβάτες του αγορανομικού κώδικα.

Στο κέντρο της Αγοράς βρίσκεται ο Δημοτικός ζυγός, για την ακριβή ζύγιση των προϊόντων.

Τα ζώα και τα τροχοφόρα απαγορεύονται μέσα στους χώρους της Αγοράς. Τα προϊόντα μεταφέρονται στα μαγαζιά μόνο από το πίσω μέρος των καταστημάτων και δεν δημιουργείται πρόβλημα αφού όλα είναι ανεξόρτητα.

Τα φορτία που μεταφέρονται στα υπόστεγα έξω από την Αγορά για να πουληθούν χονδρικά, δεν μπορούν να παραμείνουν εκεί πάνω από 3 μέρες. Το δικαίωμα υποστέγου - αντί για "οντάλια" - είναι για κάθε φορτίο καυσόξυλα 5 λεπτά, για τους ξυλάνθρακες 20 λεπτά, για τα λοιπά είδη 2% της αξίας τους. Αργότερα αποφασίζεται να καταργηθεί η πληρωμή ενοκίου των υποστέγων γιατί, κατά την εφαρμογή του, το σύστημα αυτό δεν αποδίδει οικονομικά.

Στις χαρμόσυνες εορταστικές εκδηλώσεις για την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, αποφασίζεται να ενταχθεί και η επίσημη τελετή των εγκαινίων της Νέας Αγοράς. Ο τότε πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, έχει εκφράσει την επιθυμία να γίνουν τα εγκαίνα του μεγάλου αυτού έργου από τον ίδιο. Έτσι, με απόφασή του, το Δημοτικό Συμβούλιο Χανίων ορίζει την ημερομηνία.

Η τελετή της Ένωσης γίνεται την Κυριακή 1 Δεκεμβρίου. Την Τετάρτη, 4 Δεκεμβρίου 1913, στις 11 το πρωί, τρεις μέρες μετά την Ένωση, ο Ελευθέριος Βενιζέλος εγκαινιάζει συγκινημένος την "Νέα Αγορά", παρουσία του Γενικού Διοικητή Κρήτης Λουκά Κανακάρη - Ρούφου, του Δημάρχου

Η Δημοτική Αγορά μας, όδεια.

Εμμανουήλ Μουντάκη, του Νομάρχη, του Δημοτικού Συμβουλίου, όλων των Διοικητικών και Στρατιωτικών αρχών και πλήθους κόσμου. Μετά τον αγιασμό που επέλεξε ο Επίσκοπος Κυθωνίας και Αποκορώνου Αγαθάγγελος, ο Πρωθυπουργός απευθύνει μερικά λόγια στους παρευρισκόμενους, τονίζοντας ότι θεωρεί τον εαυτό του ευτυχή, διότι "... μοι εδόθη η ευκαιρία να παραστώ εις τα εγκαίνια του παρόντος έργου, μεγάλως συντελεστικού δια την εμπορικήν κίνησιν και πλουτολογικήν εν γένει πρόοδον του τόπου, δια το οποίον εκφράζω τας συγχαρητηρίους ευχάς μου προς τους συντελεστές του, Δήμαρχον Χανίων, Πρόεδρον και λοιπά μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου". Ευχή του Βενιζέλου είναι η εμπορική και πλουτολογική πρόοδος του τόπου να αυξηθεί τόσο, ώστε να χρειασθεί να επεκταθεί η Αγορά ή και να ανεγερθεί κι άλλη. Ζητωκραυγές καλύπτουν τα λόγια του Πρωθυπουργού, τον οποίο ευχαριστεί θερμά ο Δήμαρχος. Ο Βενιζέλος περιέρχεται την Αγορά, εκφράζοντας διαρκώς τον θαυμασμό του ενώ η Μουσική παίζει ενθουσιώδη εμβατήρια.

Όπως είπαμε η Αγορά έχει αρχίσει ήδη να λειτουργεί.

Οι επιτηδευματίες της Αγοράς συγκροτούν αμέσως σύλλογο με την επωνυμία "Σύλλογος 'Η Νέα Αγορά' Χανίων", του οποίου το καταστατικό συντάσσεται στις 26 Ιανουαρίου 1914 και εγκρίνεται από τον Γενικό Διοικητή Κρήτης Λουκά Κανακάρη - Ρούφο, με σχετικό διάταγμα, στις 8 Φεβρουαρίου 1914. Σύμφωνα με το καταστατικό της "Νέας Αγοράς" σκοπός του Συλλόγου είναι "η δια παντός νομίμου μέσου ηθική και υλική υποστήριξη, προστασία και προαγωγή των μελών που τον αποτελούν". Τακτικά μέλη μπορούν να γίνουν όλοι - και μόνο - επιτηδευματίες που εργάζονται μέσα στην Αγορά και έχουν ηλικία πάνω από 20 χρονών. Τα τακτικά μέλη καλούνται στις συνελεύσεις και έχουν δικαίωμα ψήφου σε αντίθεση με τα έκτακτα μέλη που δεν έχουν αυτά τα δικαιώματα, και που είναι πρώην επιχειρηματίες της Αγοράς. Η μηνιαία εισφορά είναι μια δραχμή και μόνο ο Γραμματέας και ο Κοσμήτορας του συλλόγου μπορούν να μην είναι επαγγελματίες της Αγοράς. Ο σύλλογος συμπαρίσταται και χορηγεί περίθαλψη σε μέλη που είναι τουλάχιστον ένα χρόνο εγγεγραμμένα στη δύναμή του και στις εξής περιπτώσεις: α) σε περίπτωση ασθένειας, για διάστημα μέχρι ένα χρόνο, δρχ. 50 μηνιαίως, β) σε περίπτωση επιστρατεύσεως και εφ' όσον ο επιστρατευμένος είναι προστάτης οικογενείας, βοήθημα στην οικογένεια μέχρι την απόλυση του επιστρατευμένου, δρχ. 30 μηνιαίως και γ) σε περίπτωση θανάτου μέλους του, ο σύλλογος καταβάλλει μέχρι 40 δρχ. ως έξοδα κηδείας. Το συμβούλιο του Συλλόγου αποτελούν εννέα μέλη (Πρόεδρος, δύο Αντιπρόεδροι, Γραμματέας, Ταμίας, και 4 σύμβουλοι) και οι αρχαιρεσίες γίνονται κάθε δύο χρόνια (Σεπτέμβριο) από την Γενική Συνέλευση. Αν κάποιος σύμβουλος αποσυρθεί αδικαιολόγητα σε τρεις συνεχείς συνεδριάσεις, πρέπει να αποβληθεί από το Συμβούλιο, ενώ σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή αποχώρησης του Προέδρου, Γραμματέα, Ταμιά ή άλλων δύο

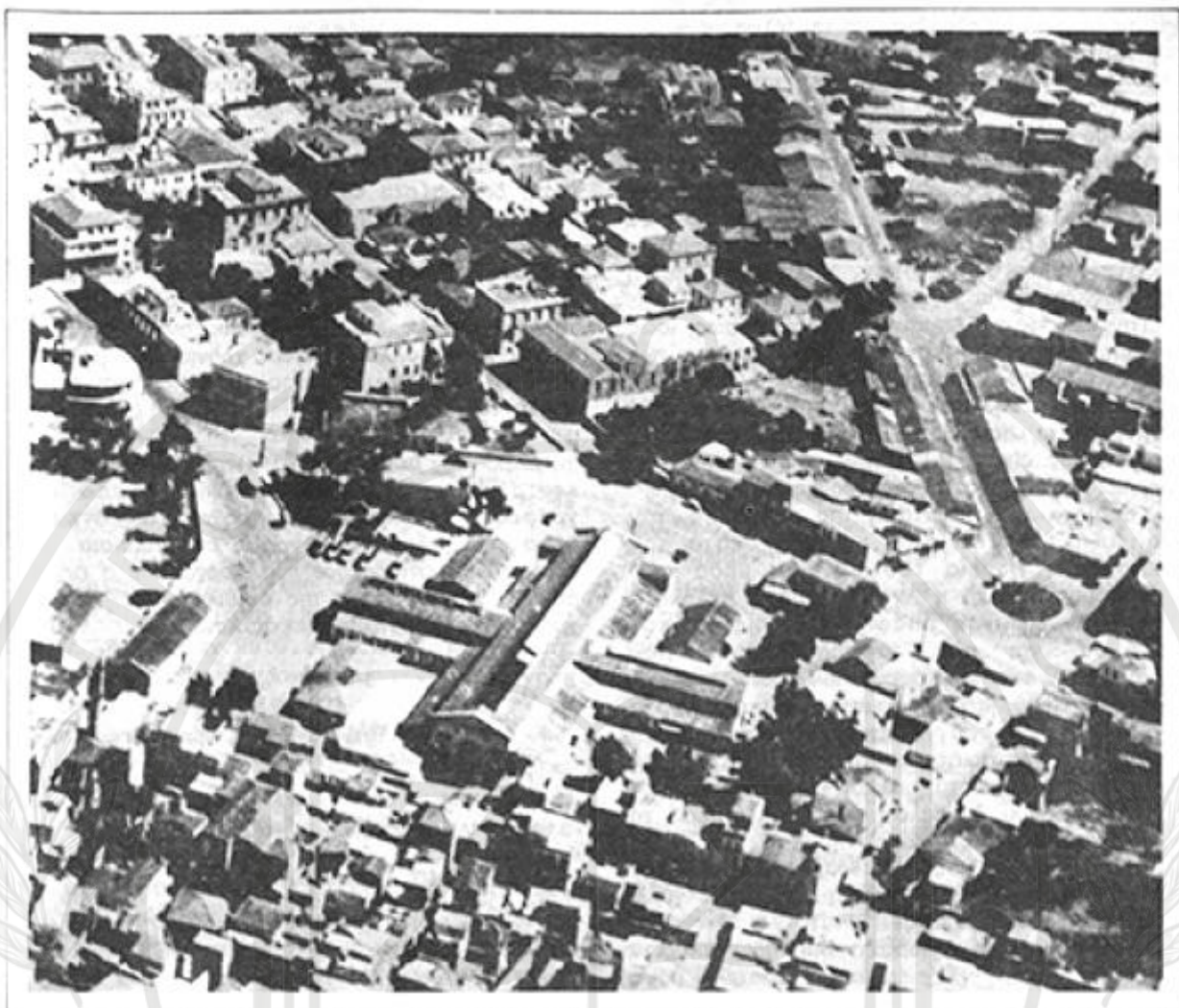
μελών γίνεται αμέσως νέα εκλογή. Τακτική Γενική Συνέλευση γίνεται την πρώτη Κυριακή κάθε Σεπτεμβρίου και έκτακτη όταν υπάρχει ανάγκη, ενώ απαρτία θεωρείται όταν παρευρίσκονται τα 3/5 των μελών. Στην επήσια Γεν. Συνέλευση ο πρόεδρος υποβάλλει την έκθεση πεπραγμένων και λογοδοσία εσόδων - εξόδων, εκλέγεται τριμελής εξελεγκτική επιτροπή που υποβάλλει το πόρισμα της στη Γεν. Συνέλευση και τα μέλη είναι ελεύθερα να λάβουν τον λόγο και να κάνουν κρίσεις και επερωτήσεις. Στο καταστατικό προβλέπεται ότι σε περίπτωση διάλυσης του Συλλόγου η περιουσία του περιέρχεται στο Δημοτικό Νοσοκομείο Χανίων. Ο Σύλλογος "Νέα Αγορά" έχει ως ημέρα εορτής την 21η Μαΐου, σφραγίδα με την φράση "Σύλλογος η Νέα Αγορά" και με άγκυρα στη μέση, και - ύστερα από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης - έχει το δικαίωμα να αποτελέσει μέλος του Εργατικού Κέντρου Χανίων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου "Νέα Αγορά", που προήλθε από τις αρχαιρεσίες της 26ης Φεβρουαρίου 1914, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος: Βαρδής Κανιτάκης, Αντιπρόεδροι: Ιωάννης Ντουρουντάκης και Κων/νος Σμυρλάκης, Γραμματέας και Κοσμήτορας: Δημήτριος Χ. Φραντζεσκάκης, Ταμίας: Νικήτας Μπενάκης και Σύμβουλοι: Σταύρος Δασκαλάκης, Σερφί Χασάν Σαραφάκης, Αλκιβιάδης Σχολινάκης και Νικόλαος Κολιακουδάκης.

Η Δημοτική Αγορά σταμάτησε βέβαια να ονομάζεται "Νέα Αγορά" πριν από πολύ καιρό. Ήταν όμως πάντοτε, όλα αυτά τα χρόνια που ακολούθησαν, το κέντρο, το σταυροδρόμι - στην κυριολεξία - της πόλης. Το κυρίως κτίσμα έμεινε φυσικά όπως ήταν, όμως επήλθαν αλλαγές με επισκευές, συντήρηση και διαμόρφωση των χώρων. Η πλατεία μπροστά από την κεντρική είσοδο, η μεγαλύτερη πλατεία της πόλης, υπήρξε - συν τοις άλλοις - και ο πρώτος σταθμός ταξί των Χανίων. Παραπήγματα στήθηκαν στους χώρους που περιέβαλαν την Αγορά, που σαν κεντρικό αγοραστικό σημείο της πόλης συγκέντρωνε γύρω της μαγαζάκια, σιλωβήτρια, σταθμούς αμαξών και πολύβουο πλήθος.

Όμως η Αγορά μας επρόκειτο να δει και άσχημες μέρες. Στις δύσκολες ώρες της Γερμανικής Κατοχής, όταν η πείνα θέριζε τον λαό που έπρεπε να ζήσει με ελάχιστα τρόφιμα και να επιβιώσει με την ελπίδα του δελτίου, η Αγορά, με κλειστά ρολά στα μαγαζιά της, αυτή η πάντα πολύβουη και πολυσύχνη, στεκόταν σιωπηλή και άδεια. Ο περισσότερος πληθυσμός - όσοι τουλάχιστον είχαν δεσμούς με την ύπαιθρο - είχε αφήσει την πόλη κι οι υπόλοιποι, όσοι ήταν αναγκασμένοι, ή μη έχοντας άλλη εκλογή, να μείνουν στα Χανιά, περνούσαν τότε - τότε από τους άδειους διαδρόμους της Αγοράς με σφγμένη καρδιά.

Στα μεταγενέστερα χρόνια, η Αγορά μας ξαναβρήκε το γνώριμο ρυθμό της. Καταστηματαρχές, αγοραστές περαστικοί, γνωστοί και φίλοι, της έδωσαν πάλι ζωή. Και εκείνη, σαν μεγάλο φιλόξενο αρχοντόσπιτο, είχε ανοιχτές τις πόρτες της σ' όλους. Οι καιροί και οι περιστάσεις

Το 'σταυροδρόμι' της πόλης

επέφεραν πάλι κάποιες αλλαγές.

Στην διαμορφωμένη ανατολική πλευρά εκεί που άλλοτε υπήρχε η τάφος και καλλιεργούνταν λαχανικά, στάθμευσαν τώρα άμαξες και λεωφορεία της εποχής, ενώ πιο κάτω υπήρχε το κτίσμα της Δημοτικής Λαχαναγοράς, που κι αυτό κάποια στιγμή κατεδαφίστηκε. Στην πρόσοψη συνέχιζαν να σταθμεύουν τα ταξί, σε διαμορφωμένη, διαφορετικά τώρα, πλατεία, απέναντι από το ονομαστό, για την εποχή του, 'Λόντον Μπάρ'. Προς τα ανατολικά της πρόσοψης, εκεί που άλλοτε ήταν τα παραπήγματα με τα στυλβωτήρια, ένα καταφύγιο υψώνεται λίγο πιο πάνω από το έδαφος. Η πόλη άρχισε, σιγά σιγά, να αλλάζει: Μεγάλα κτίρια, ευρύχωροι δρόμοι, πολυτελείς κατοικίες ρυμοτομία, λίγο πιο δίπλα η πλατεία Κοιζήμπαση με το στρογγυλό αλοάκι στη μέση. Όσο κι αν αλλάζει όμως η πόλη, η Αγορά μας συνεχίζει να είναι πάντα το κέντρο των Χανίων.

Σήμερα το κτίσμα είναι χαρακτηρισμένο ως διατηρητέο μνημείο, τα καταστήματα ενοικιάζονται από τον Δήμο σε επαγγελματίες, που έχουν και σήμερα σύλλογο με την επωνυμία 'Ενωση καταστηματαρχών Δημοτ. Αγοράς Χανίων 'Η

Αγορά'. Στο κέντρο του 'σταυρού' βρίσκεται το περίπτερο και εφημεριδοπωλείο ενώ, κατά κύριο λόγο, στα ανατολικά τμήμα βρίσκονται τα κρεοπωλεία, στο δυτικό τα ιχθυοπωλεία και στο βόρειο και νότιο τα υπόλοιπα καταστήματα τροφίμων - αν και δεν εφαρμόζεται, απόλυτα, αυτό το σύστημα πια.

Δεν θα επεκταθώ περισσότερο και δεν θα αναφερθώ εκτενέστερα στα νεότερα χρόνια. Όλοι, λίγο - πολύ, θυμόμαστε τους χώρους της Αγοράς και ξέρουμε τις αλλαγές που έχουν γίνει είτε στο εσωτερικό της είτε στους χώρους που την περιβάλλουν. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως η Αγορά μας έχει χάσει τίποτα από το χρώμα, την προσωπικότητα και την σημασία της. Κι αν υπάρχουν και διάφορες γνώμες που έχουν τις αντιρρήσεις τους ως προς τον όγκο ή το σχήμα της, τον τρόπο κατασκευής της ή και την λειτουργία της ακόμη, θα πρέπει όλοι να παραδεχτούμε ότι η ύπαρξη της Δημοτικής Αγοράς έχει ένα βαθύτερο νόημα. Κατ' αρχήν η σύλληψη της ιδέας, η λήψη της απόφασης και βέβαια εκτέλεση και μάλιστα μέσα σε λιγότερο από δύο χρόνια, ενός έργου τόσο μεγάλου, που ακόμη και

για τα σημερινά δεδομένα, με τα τέλεια μέσα και τις σύγχρονες μεθόδους θεωρείται εξαιρετικά μεγαλεπήβολο, είναι η έμπρακτη απόδειξη του ψυχικού σθένους και της δυναμικότητας του Χανιώτη, του Κρητικού, του ενσυνείδητου πολίτη που - καταπιεσμένος τόσα χρόνια από ξενικές κατοχές και αναλωμένος σε αγώνες για την επιβίωση και τη λευτεριά του - έχει το θάρρος να προσβλέπει στο μέλλον, με ελπίδα, γεμάτος πρωτοποριακές ιδέες, ασυναγώνιστη δημιουργικότητα και τολμηρούς στόχους.

Την ίδρυση της Δημοτικής Αγοράς, όμως, ίσως δεν επέβαλε μόνο η ανάγκη συγκέντρωσης των καταστημάτων τροφίμων. Την επέβαλε, περισσότερο, η ανάγκη επικοινωνίας μεταξύ συνανθρώπων, που είχαν ίδιους προβληματισμούς και που δεν είχαν αλλοτριωθεί ακόμη από τους αλλογνώστους ρυθμούς της σύγχρονης εξέλιξης.

Και μετά την επέκταση της πόλης και την ανάπτυξη της έξω από τα τείχη, κατά την μακρόχρονη πορεία του Χανιώτη μέσα από δύσκολους καιρούς, η Αγορά στάθηκε ακλόνητο κέντρο ανθρώπινης επαφής και δημιουργικού διαλόγου, για όλα τα προβλήματα που απασχόλησαν τον σκεπτόμενο πολίτη.

Ακόμη και με το πέρασμα των δεκαετιών και την εξέλιξη της επαγγελματικής δημιουργίας και εμπορικής δραστηριότητας, ο χώρος αυτός δεν έχασε τίποτα. Αντίθετα, μάλλον κέρδισε την άνιση μάχη του χρόνου. Αν βάλουμε από τη μια μεριά τα υπερόψιχνα πολυκαταστήματα, με τους απρόσωπους και ψυχρούς διαδρόμους και από την άλλη τη Δημοτική Αγορά μας, η ζυγαριά θα γύρει στο δεύτερο μέρος. Γιατί η Αγορά, πολιτικάστημα πρωτοπόρο η ίδια, ήδη από την ίδρυση της, ακόμη και σήμερα δεν αποτελεί μόνο χώρο συναλλαγής και πώλησης καταναλωτικών προϊόντων και καρπών της γής μας, μα συνεχίζει να είναι ο πόλος έλξης των συμπολιτών, ο ζεστός τόπος ανταλλαγής γνώμων και απόψεων, φιλικής κουβέντας και ανθρώπινης επικοινωνίας που τόσο λείπει από την σκληρή εποχή μας.

Για μένα, και φαντάζομαι για όλους της γενιάς μου και τους νεότερους, είναι μια μεγάλη κυψέλη όπου το μέλι προσφέρεται απλόχερα, μια αρχόντισσα που στέκει ανέγγιχτη από το χρόνο, πάντα νέα, κι ως είναι 75 χρόνων, μια μεγάλη καρδιά που πάλλεται και χτυπά μέσα στο Χανιώτικο σώμα, μια γελαστή γιαγιά της Χανιώτικης

οικογένειας, που γνέφει και τους καλεί όλους στην αγκαλιά της.

Οι εκδηλώσεις για τη Δημοτική Αγορά Χανίων, που με πολλή αγάπη και φροντίδα διοργάνωσε ο Δήμος μας (5-11 Δεκεμβρίου 1988) σε συνεργασία με το Σύλλογο Καταστηματάρχων της, ήταν ένα μικρό δωράκι στα εβδομηνταπεντάχρονα γενέθλιά της. Ας ευχηθούμε να ορθώνεται έτσι, νέα και καλοδιατηρημένη, στολίδι των Βαλκανίων και των Χανίων μας, σύγχρονο εμπορικό κέντρο της πόλης μας, με την ανάλογη - πάντοτε - φροντίδα από τους αρμόδιους και κατάλληλους ανθρώπους και φορείς, για πολλά - πολλά χρόνια στο μέλλον, ώστε να γιορτάσουμε και τα 100 - και γιατί όχι; - και τα 150 χρόνια της.

Σημ. Το παραπάνω ήταν το κείμενο της κεντρικής ομιλίας που εκφωνήθηκε από την γραφουσα (με παράλληλη προβολή διαφανειών) μέσα στο χώρο της Αγοράς στα πλαίσια του εορταστικού επταήμερου που διοργάνωσε ο Δήμος μας με την ευκαιρία της συμπλήρωσης των 75 χρόνων της Δημοτικής Αγοράς Χανίων.

ΠΗΓΕΣ

1. Γ. ΔΗΜΟΤΑΚΗ:
"Χανιά - στο πέρασμα του χρόνου"
2. Μ. ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗ:
"Παλαιά Χανιά"
3. ΦΟΥΡΝΑΡΑΚΗ Κ.:
"Τα Χανιά μας"
4. ΑΙΜ. ΚΛΑΔΟΥ - ΜΠΛΕΤΣΑ:
"Τα Χανιά έξω από τα τείχη"
5. Εφημ. Χανίων "ΚΗΡΥΞ":
φ. 63/13-6-1908
6. Εφημ. Χανίων "Νέα Έρευνα":
φ. 464/20-6-1908
7. Εφημ. Χανίων "Ελεύθερο Βήμα":
φ. 333/20-8-1911
8. Εφημ. Χανίων "Κήρυξ":
φ. 321/7-11-1913
9. Εφημ. Χανίων "Νέα Έρευνα":
φ. 1177/4-12-1913
10. Εφημ. Χανίων "Νέα Έρευνα":
φ. 1178/5-12-1913
11. Επίσημος Εφημερίς της Κυβερνήσεως
φ. 25/Α/20-2-1914
12. Εφημ. Χανίων "Νέα Έρευνα":
φ. 1246/28-2-1914
13. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Χανίων
(1906 - 1914)